

Knjige in knjižnice v Fajdigovi *Bosnia seraphica* (1777)

Sonja Svoljšak*

UVOD

P. Maver Fajdiga¹ (tudi Faidiga, Faitiga)² je bil provincialni prokurator in arhivar, ki je okoli leta 1780³ dokončal kroniko Hrvatsko-kranjske province sv. Križa, v kateri je povzel njeno zgodovino, upravne reforme, zgodovino naselitve frančiškanov ter zgodovino posameznih samostanov in cerkva ter nekaterih drugih redovnih ustanov. Besedilo kronike se opira in navezuje tudi na deželno zgodovino in zgodovino posameznih mest. Posebej obravnava ljubljanski, trsatski, svetogorski, novomeški, senjski, kamniški, pazinski, samoborski, brdovaški, klanješki, nazarski, karlovški, brežiški, jastrebarski in kotarski samostan sv. Leonarda, sklene pa se s krajšim pregledom posameznih hospicev, samostanov klaris in nekaterih drugih samostanov, v katerih so občasno prebivali frančiškani. Temu se pridružuje še nekaj poglavij, ki obravnavajo pomembne osebnosti, kot so generalni definitorji, vizitatorji in cesarski teologi.⁴

Med Fajdigovimi viri so Valvasorjeva *Die Ehre dess Hertzogthums Crain*, Schönlebnova *Carniolia antiqua et nova*, Megiserjevi *Annales Carinthiae*, druge starejše in sočasne kronike, ki obravnavajo Kranjsko in sosednje dežele ter redovne kronike, na čelu z Waddingovimi *Annales minorum*, vsebuje pa tudi številne prepise za red in zgodovino.

* Narodna in univerzitetna knjižnica, Turjaška 1, SI-1000 Ljubljana, sonja.svoljsak@nuk.uni-lj.si.

1 Obsežnejši opis kronike je v prispevku z naslovom »Rokopis frančiškanske kronike Mavra Fajdige (1777)« podal dr. Matej Hriberšek, ki se mu zahvaljujem za pomoč pri nastanku pričujočega prispevka.

2 *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 72.

3 Hriberšek, »Rokopis frančiškanske kronike Mavra Fajdige (1777)«, 96.

4 Fajdiga, *Bosnia seraphica*.

vino samostanov pomembnih dokumentov.⁵ Mestoma se dotakne tudi knjig in knjižnic ter nekaterih pomembnih redovnikov, ki so k razvoju province prispevali s svojimi avtorskimi deli ali uredništvom. Pri tem navaja posamezne podatke iz obstoječih virov,⁶ dodaja pa tudi nekatere nove informacije. V prispevku bo podan pregled oziroma povzetek tistih segmentov kronike, ki omenjajo knjige in knjižnice oziroma avtorsko in uredniško delo posameznih bratov. Dopolnjen bo z nekaterimi primarnimi in sekundarni viri, ki bi, skupaj z obravnavanimi odlomki, lahko koristili nadaljnjim raziskavam na tem področju.

BIBLIOGRAFIJA PROVINCE

Najdaljši zapis o knjigah najdemo v šestem poglavju drugega dela kronike.⁷ Gre za neke vrste redovno oziroma provincialno bibliografijo z naslovom *O pisateljih, ki so svoja dela priobčili v tiskani obliki*. Uvodoma Fajdiga pove, da so iz province izšli številni odlični učenjaki, katerih (znanstvene in teološke) razprave, ki so bile izdane kot knjige, lahko občudujemo še danes. V nasprotju z naslovom, ki omenja le uradno izdana oziroma natisnjena dela, Fajdiga v nadaljevanju besedila pri posameznih avtorjih navaja tudi (nekatera) besedila, ki so ostala zgolj v rokopisu oziroma osnutku. Poglavje vključuje 17. in 18. stoletje, začenši z dvajsetimi leti 17. stoletja oziroma obdobjem po rekatolizaciji. Čeprav kronika nosi letnico 1777, je zadnji podatek iz leta 1778. V bibliografiji so naštetni naslednji avtorji in njihova dela:

P. Franciscus Glavinich⁸ je v tiskani obliki izdal naslednja besedila: *Manus Christi amoris divisa in 5. libros* (Benetke, 1625), *Confessionario cattolico diviso in tre parti nelle quali si dichiara quello, che appartiene alla sacramental confessione, con un modo facile d'essaminar bene la coscienza sopra ogni peccato* (Videm, 1642) in *Origine della Provincia Bosna Croatia, è come fù divisa dalla Provincia di Bosna Argentina, col numero de Monasterii si antichi, come moderni* (Videm, 1648). Uredil je

5 Hriberšek, »Rokopis frančiškanske kronike Mavra Fajdige (1777)«, 4.

6 Morda je nekatere podatke črpal tudi iz Pohlinove *Bibliotheca Carnioliae* in Dolničarjeve *Bibliotheca Labacensis publica Collegii Carolini Nobilium*.

7 Fajdiga, *Bosnia seraphica*, 149–53.

8 Frančišek Glavinich (u. 6. 12. 1650), iz plemenite družine Glamoč iz Kanfanarja v Istri, je bil redovni jubilan, večletni gvardijan samostana in rektor svetišča na Trsatu, za katerega pravice se je odločno potegoval. Trikrat je bil provincial, generalni komisar in vizitator province Bosne Srebrene. Bil je tudi odličen teolog: papež Gregor XV. ga je imenoval za apostolskega pridigarja. Odklonil je škofijo v Senju. *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 136.

zgodovino trsatskega samostana v italijanskem jeziku. Nekaj njegovih del, vključno z več prevodi v hrvaščino, je ostalo v rokopisu.⁹ Med neizdanimi deli Fajdiga navaja tudi *De 4. Novissimis, Legendarium sanctorum Illyrice in Summa animae christianae*.

P. Raphaël Levaković iz Jastrebarskega je bil po Fajdigu zaslužen za zagrebško in hrvaško cerkveno književnost, vendar njegovega opusa ne navaja.¹⁰

P. Maxentius ab Arco¹¹ je leta 1653 v Innsbrucku izdal knjigo z naslovom *Missa cruenti Sacrificii pio-cruenta mysteria ad seriem passionis Domini applicata*.

P. Paulus de Tauris¹² je leta 1654 v Rimu izdal delo z naslovom *Anthologia Mariana*.

P. Antonius Lazari¹³ je leta 1680 izdal panegirik Antonu Padovanskemu z naslovom *Vitis*. Istega leta je dal v Ljubljani natisniti govor ob preobleki Doroteje Gallenberg 25. februarja z naslovom *Sittliche lehrreiche Revanche, in welcher, als die Hoch- und Wohlgeborne Fräule Fräule Sidonia Dorothea, Gräfin und Herrin von Gallenberg in dem löblichen von ihren hochadeligen Voreltern gestifteten uralten Mönkendorfschen Clarissen-Klosters Gotteshause den h. Ordenshabit den 25. Februarii dieses 1680ten. Jahrs höchst auferbaulich annahm etc.* Ob podobni priložnosti, t. j. preobleki Ane Katarine Walderich 19. januarja leta 1681, je prav tako v Ljubljani izdal govor z naslovom *Hysteron Proteron oder hinter sich, für sich Verstellte menschen Einbildungen*,

- 9 Verjetno gre za glagolska liturgična dela. Sodeč po podatkih iz *Hrvaškega biografskega leksikona* in Kataloga Hrvaške akademije znanosti in umetnosti je nekaj teh del kasneje vendarle izšlo tudi v tiskani obliki. Čošković, »Glavinić, Franjo«.
- 10 Cerkevni pisatelj in zgodovinar (Jastrebarsko, ok. 1590–?, Zadar, 1650). Deloval je tudi v Rimu v Kongregaciji za širjenje vere. Viri navajajo deset njegovih del. »Levaković, Rafael«.
- 11 Frančišek Maksencij Maturelli (u. 1670) iz kraja Arcus je bil svetovalec kongregacije svetega oficija, sinodalni izpraševalec v Trbižu, teolog in svetnik rimskega cesarja Ferdinanda III., generalni komisar za nemško področje, od leta 1640 za triletnje tudi minister province. Zavrnil je škofovsko čast. *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 6.
- 12 Pavao de Tauris oziroma Jančić (u. 1667), karlovški *lector iubilatus*, je bil vsega skupaj petkrat provincial, in sicer Bosne Srebrene, madžarske province sv. Marije in avstrijske province. Poleg tega je bil odličen govornik (govoril je sedem jezikov), narodni komisar za Nemčijo in generalni definitor. Sprva je bil sirmijski škof, nato škof Picana v Istri. Ibid., 15.
- 13 Anton Lazari (1642–1705) je bil lektor, generalni definitor, trikratni provincial, generalni komisar in vizitator petih provinc ter prvi začetnik in pospeševalec reforme v provinci. Ibid., 96; Tominec, »Lazari, Anton (1642–1705)«.

Erkenntnissen und Begierlichkeiten: so als die wohl-edln Freülñ Anna Catharina Waltreichin von Ehren-Porten in löbl. Laybacherischen Hl. Clarae Gotteshauss des Hs. Ordens Habits den 19. Januarij 1681. ten Jahrs bewürdigt, und Maria Antonia benammt etc. durch P. F. Antonium Lazari, der Mündern Brüdern S. Francisci Ordens regelmässiger Observanz des Hl. Schrifft lect. gener. verfasst und vorgetragen worden. Za natis je pripravil Boetijevo *De consolatione philosophiae*, ki je izšla leta 1682 v Ljubljani pri Janezu Juriju Mayru.¹⁴ Pripravil je tudi filozofsko razpravo z naslovom *Philoponema tetrateuchum Scotici acuminis acuphyrgiatum, hoc est: Universae Philosophiae rationalis, et naturalis, moralis, et transnaturalis corpus apharmacum*.¹⁵

P. Franciscus Scalettari¹⁶ je uredil delo z naslovom *Condotta navale, è vera relazione del viaggio da Carlistadt à Malta del Sigr. Conte d' Herberstein*, ki je leta 1688 izšlo v Gradcu.

Sigismund Sigonius¹⁷ je leta 1697 v Benetkah izdal *Summulae spirituales*.

P. Leander Wolff¹⁸ je (podatka o kraju in letu izida nista znana) izdal deli *Caeremoniale secundum Ordinem Sacrae Romanae Ecclesiae usui fratrum observantiae accomodatum* in *Ceremoniale Ordinis*.

Anonimni oziroma neznani avtor s Kranjskega je neznane leta uredil delo *Altariolum Thymiatis*.

P. Jacobus Hoffstetter¹⁹ je napisal razpravo z naslovom *Controversias canonico-Theologicae ad mentem Joannis Duns Scoti*, ki je bila izdana leta 1716 v Ljubljani, uredil pa je tudi dva zvezka dela z naslovom *Decret. de Sponsalibus, et Matrimonio*.²⁰

14 Svoljšak, »Mayrova ljubljanska izdaja Boetijeve *De consolatione philosophiae*«, 197–201.

15 Pa tudi več panegirikov o Antonu Padovanskem. Tominec, »Lazari, Anton (1642–1705)«.

16 Frančišek Scaletari, goriški dejanski gvardijan, je umrl v Gradcu. *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 20.

17 Sigismund Sigonius (u. 1711) je bil lektor in kustos province. Ibid., 83; Miklavčič, »Sigonius, Sigismund, oče (okoli 1644–1711)«.

18 Leonard Wolf (u. 1716) je bil gvardijan kamniškega samostana. *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 49.

19 Jakob Hoffstetter (u. 1737) je bil lektor, kustos, generalni vizitator in komisar češke province. Ibid., 56; Tominec, »Hoffstetter, Jakob (1679–1737)«.

20 *Slovenski biografski leksikon* navaja tudi *Liber IV. decretalium Gregorii Papae IX per controversias celebriores concordatus seu Quaestiones selectae de sponsalibus et matrimoniis* (Ljubljana, 1713, s posvetilom Jakobu Schellenburgu in njegovim grbom) in *Statuta provincialia almae provinciae S. Crucis Croatiae-Carnioliae* (Ljubljana, 1719). Ibid.

P. Maximus Ruesch²¹ je leta 1717 v Ljubljani izdal teološko razpravo z naslovom *Distinctio ex natura rei formalis actualis Scotistica contra novos ejus impugnatores vindicata, et defensa*.

P. Petrus Francetich²² je uredil in leta 1718 v Benetkah izdal zgodovino Trsata z naslovom *Tersactum coronata Deipara Virgine insigne*, ki jo je kasneje prevedel tudi v nemški jezik in jo leta 1723 pod naslovom *Das schön wundertragerisch Tersacth* izdal na Dunaju.

P. Clarus Pasconi²³ je uredil zgodovino trsatskega samostana in cerkve z naslovom *Triumphus Coronatae Virginis Tersatensis* in jo leta 1731 izdal v Benetkah. Uredil je še eno knjigo s podobno vsebino in naslovom *Historicus progressus Mariani triumphi, et Frangepanae Aniciae Prosapiae*, ki je bila izdana v Benetkah leta 1744.

P. Joannes Nepomucenus Tropper²⁴ je objavil razpravo o predestinaciji z naslovom *Aeterna divini amoris idea*. Natisnjena je bila leta 1740 v Ljubljani. Uredil je tudi *Tractatus de impedimentis dirimentibus Matrimonii in specie*, ki je izšel leta 1743 v Ljubljani. Kasneje ga je še razširil in dopolnil, ga razdelil v dva zvezka ter ga pod naslovom *Tractatus duo, in quibus impedimenta Matrimonii contractum impediunt, et dirimentia ex Theologiae, et juris fontibus ad utriusque fori usum explanantur* leta 1753 ponovno izdal v Münchnu.

P. Casparus Pasconi²⁵ je dal leta 1746 v Benetkah natisniti zgodovino cerkve in samostana na Sveti gori z naslovom *Historiam Conventus, et Ecclesiae Montis Sancti D. V. Gratiarum*.

P. Franciscus Suppanchig²⁶ je v Vidmu leta 1748 izdal zbirko postnih pridig v italijanščini.

21 Maksim Rueš (u. 1750) je bil lektor, oče province, generalni vizitator obeh madžarskih provinc, reformator, dvojni jubilar. *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 26.

22 Peter Francetič (u. 15. 7. 1728) je bil generalni lektor, bivši provincial, trikrat definitor ter generalni komisar in vizitator provinc sv. Ladislava v Slavoniji, presv. Odrašenika na Madžarskem, sv. Leopolda na Tirolskem ter sv. Venčeslava na Češkem, bil je tudi dvojni jubilar. *Ibid.*, 82.

23 Klar Pasconi ml. (u. 8. 12. 1787) je bil trsatski gvardijan, odličen italijanski pridigar in zaslužni lektor. *Ibid.*, 138.

24 Janez Nepomuk Tropper (u. 1765) je bil pridigar, generalni lektor, dvakrat provincial, bivši kustos, komisar in generalni vizitator province sv. Ladislava. *Ibid.*, 30.

25 Gašper Pasconi (u. 1754) je bil goriški lektor, bivši provincial, sicer pa dvakrat kustos, prav tako generalni komisar in vizitator bavarske province. *Ibid.*, 34.

26 Frančišek Zupančič (u. 1751) je bil pridigar. *Ibid.*, 36; Golia, »Suppanzig, Frančišek (okoli 1683–1751)«.

P. Godefridus Pfeiffer²⁷ je umrl, preden je lahko izdal svoja številna dela. Spisal je daljšo moralno-teološko razpravo, zgodovino novomeškega in nazarskega samostana ter delo z naslovom *Dissertatio in casus reservatos Diocesis Goritiensis*.

P. Otho Sprug²⁸ je dal natisniti številna dela, o izdaji nekaterih pa je v času nastanka kronike še razmišljal. Leta 1762 je v Ljubljani izdal *Theses deductas ex universa Theologia tum scholastico-dogmaticas, tum historico-criticas, principiis Mariani Doctoris Venerabilis Joannis Duns Scoti, et elencho per universum ordinem evulgato ex mandato R'mi Patris Clementis à Panormo conformatas*, leta 1769 *Dissertationes dogmaticas de Paradiso terrestri de immortalitate hominis innocentis, de statu animae post mortem, de judicio particulari, de resurrectione mortuorum, de universali judicio, de supernaturali beatitudine hominis, de inferno, purgatorio, et Indulgentiis*, leta 1766 pa še *Sacri Montis Alverniae cum suis Sanctuariis: ac Sacrorum stigmatum à Filio Dei Seraphico Patriarchae Francisco mirabiliter impressorum. Dissertationes dogmaticas* je kasneje še dopolnil in jih leta 1774 v dveh zvezkih izdal v Benetkah. V Salzburgu so leta 1770 izšle tudi *Dissertationes dogmaticas de exteriori Dei cultu, adoratione Eucharistiae, Sacrificio, de adoratione S. Crucis, et aliorum Dominicae Passionis instrumentorum, mediatione, et oratione Christi, de invocatione, cultu, et veneratione B. V. Mariae, Angelorum, et aliorum Sanctorum, de Sacris caerimoniis, variis benedictionibus, jejuniis, et festis*, v Benetkah pa sta leta 1776 in 1778 izšli še *Dissertationes dogmaticae de vera Christi Ecclesia Romano Pontifice, Conciliis, ac reliquis theologicis locis in Dissertatio dogmatica de Verbo Dei scripto, et tradito*.

P. Castulus Weibl²⁹ je leta 1772 v Ljubljani izdal *Propositiones ex universa mentis sensuum, et morum Philosophia*. V letu 1777 je prav tako v Ljubljani objavil še razpravo z naslovom *Dissertatio dogmatica de Sacramentali confessione a Jesu Christo instituta*,

27 Godfrid Pfeiffer (u. 1775) je bil generalni lektor, trikrat provincial in dejanski kustos. *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 35. *Slovenski biografski leksikon* navaja še več njemu pripisanih del. Tominec in Sodnik, »Pfeifer, Gotfrid (1707–pred 1780)«.

28 Oton Sprug (u. 1781) je bil kustos, pridigar, generalni lektor, definitor. *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 41; Golia in Miklavčič, »Sprug, Oton (1724–1781)«.

29 Kastul Weibl (u. 1805) je bil pridigar, zaslužni lektor, provincial iz Novega mesta. *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 120. Viri navajajo še štirinajst njegovih del, ki so ostala v rokopisu. Dolinar, »Weibl, Kastul (1741–1805)«.

ejusque necessitate adversus Calvinianos. Za izdajo je pripravil še *Institutiones Philosophiae Ecclesiasticae*, razdeljeno na štiri dele, od katerih je prvi del obsegal razpravo o logiki, drugi o ontologiji, tretji o kozmologiji, četrti pa o psihologiji.

Fajdiga v bibliografijo ni vključil besedil, ki jih je napisal dvakratni provincial, generalni definitor, generalni komisar in vizitator p. Žiga Škerpin. Čeprav tudi opusi Godfrida Pfeifferja in nekaterih drugih avtorjev obsegajo neizdana dela, bi bila to lahko posledica dejstva, da so prav vsa Škerpinova besedila ostala v rokopisu. Kasnejši viri mu sicer pripisujejo avtorstvo štirih del: *Commentaria in Aristotelis Stagyrtae octo libros Physicorum* (dve knjigi iz let 1714 in 1718), *Tractatus in quatuor libros Sententiarum* (1718?), *Tractatus de Anima* ter *Diarium Hispanicum* (1740).³⁰ Prav tako kronika nikjer ne omenja posameznih danes ohranjenih teoloških tez, ki so si jih dali natisniti nekateri študenti.³¹

LJUBLJANSKA FRANČIŠKANSKA KNJIŽNICA

Izgradnji knjižnice ljubljanskega frančiškanskega samostana ter nakupu gradiva zanj je v kroniki posvečen del poročila o večjih povečavah in popravilih samostana.³²

Fajdiga v zvezi s knjižnico piše, da je bila ta elegantna, poslikana in založena z izbranimi knjigami, ki jih je zanj priskrbel p. Žiga Škerpin. Kratko omembo vloge slednjega pri vzpostavitvi knjižnice najdemo tudi pri naštevanju generalnih definitorjev iz province, kjer Fajdiga zapiše, da je p. Škerpin: »promotor ljubljanske knjižnice [...], v kateri je shranil veliko knjig, prinesenih z raznih koncev sveta (*promotor*

30 *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 13; Miklavčič, »Škerpin, Žiga (1689–1755)«.

31 V Narodni in univerzitetni knjižnici so se ohranile štiri take teze, ki so bile v letih 1750, 1752, 1754 in 1755 natisnjene pri Adamu Frideriku Reichardu v Ljubljani. To so *Theses ex universa theologia menti doctoris subtilis Joannis Duns Scoti conformatae* Atanazija Kavčiča (u. 1774) in Norberta Pacassija (u. 1792), *Theses theologiae ex quatuor Sententiarum libro de septem sacramentis st. virtute poenitentiae* Lamberta Fabiana (u. 1784) in Gavdencija Irlča (u. 1805), *Theses theologiae dogmatico-scholasticae de deo uno et trino* Inocenca Jesenka (u. 1774) in Liebharda Stefla (u. 1765) in *Theses theologiae de utraque creatura rationali, angelica et humana, de hujus item lapsu, actibus, peccatis ac reparatione facta par verbi Incarnationem* Honorata Vadlaua (u. 1826) in Gala Miheliča (u. 1775). *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*, 30.

32 Fajdiga, *Bosnia seraphica*, 299.

bibliothecae Labacensis [...] ad quam multos ex variis partis mundi allatos libros repusuit)«. ³³

Izgradnja, opremljanje in poslikava nove knjižnice so, sodeč po Fajdigovih navedbah, potekali med letoma 1733 in 1735. Med izvedbo del je prišlo tudi do težav s statiko, saj so prvotni zidovi komajda podpirali novi obok, zaradi česar je po sredini nastala razpoka, ki jo je dal leta 1758 sanirati tedanji provincial p. Vincenc Marjašič. 17. februarja 1734 je anonimni donator daroval 1000 goldinarjev posebej za nakup knjig, zapis pa omenja tudi številne druge donatorje, ki so za gradnjo knjižnice in obnovo samostana prispevali skupno več kot 3500 goldinarjev. ³⁴

Eden epitafov na zunanjem pročelju cerkve vsebuje zahvalo ljubljanskemu knjigovezu Joannesu oziroma Hansu Jacobu Webu, ki je (v prvi polovici 17. stoletja) za samostan brezplačno zvezal veliko število knjig in tudi prispeval donacije za njihov nakup. ³⁵

V zvezi z darovalci so morda zanimive še posamezne omembe, ki kažejo na to, da je ljubljanski samostan že v času Viljema Auersperga oziroma cesarja Friderika III. večkrat prejel različne darove (vključno s knjigami) tako od generalnega ministra province Avstrije kot tudi od samega Viljema Auersperga. ³⁶

V poglavju z naslovom *De restitutione Conventus Labacensis Fratribus Minoribus Provinciae Bosnae Croatiae, et turbulentis huic à Patribus Provinciae Austriae causatis* najdemo podatek, da so ljubljanski frančiškani po vrnitvi v samostan, v katerem je bil med letoma 1596 in 1602 cesarski špital, z restitucijo Ferdinanda II. zahtevali nazaj tudi cerkev, zakristijo, pokopališče, pa tudi knjige, listine in vodnjak, ki si jih je v času njihove odsotnosti prisvojil špitalski upravnik Jakob Vidotius. ³⁷

V seznamu gvardijanov ljubljanskega samostana (poglavje o ljubljanskem samostanu) je še kasnejši pripis neznanega avtorja z informacijo, da je p. Lenart Košar, ki je bil gvardijan med letoma

33 Ibid., 157. P. Škerpin je sicer med pogostejše omenjenimi osebami v kroniki, tako glede svojih funkcij kot tudi glede različnih vlog, ki jih je kot provincial in generalni definitor imel pri prenovah samostanov in razvoju province.

34 Med drugim tudi opat cistercijskega samostana v Kostanjevici, Michelangelo Zois in grof Adam Anton Auersperg. Ibid., 299. Med njimi je bil skoraj zagotovo tudi tedanji deželni glavar Wolf Vajkard Gallenberg (1723–33). Glej tudi: Svöljšak, »Mayrova ljubljanska izdaja Boetijeve *De consolatione philosophiae*« in Svöljšak, »Knjižna zbirka p. Žige Škerpina v ljubljanskem frančiškanskem samostanu«, 7–31.

35 Fajdiga, *Bosnia seraphica*, 317.

36 Ibid., 241, 243, 258 in 264.

37 Ibid., 265.

1814 in 1823, dal zgraditi nove knjižnične prostore oziroma razširiti obstoječe.³⁸ To je eden redkih podatkov o knjižnici iz obdobja, ko so frančiškani že prebivali na današnji lokaciji na Prešernovem trgu.

DRUGE OMEMBE KNJIG IN KNJIŽNIC V KRONIKI

Pri pregledu sodobne ljubljanske zgodovine Fajdiga omeni, da mesto krasijo sijajne plemiške palače, nemalo pa k njegovemu okrasu prispeva tudi javna, leta 1700 odprta, knjižnica [Akademije operozov], za katero pravi, da je pripomogla k sijaju tedanjih plemiških palač. Pri opisih posameznih ljubljanskih cerkva je tudi krajša omemba ukinitve ljubljanskega jezuitskega kolegija leta 1773 in požara, ki je 28. junija zajel poslopje kolegija in cerkve skupaj z gimnazijo, pri čemer je bila uničena tudi dragocena knjižnica.³⁹

V opisu vloge kneza Martina Frankopana pri gradnji trsatskega samostana in cerkve Blažene Device Marije ter njegovih donacij je v prepisu darilne listine iz leta 1468 zapisano tudi, da ta z dovoljenjem in po posebni milosti papeža [Nikolaja v.] samostan in cerkev, ki je bila prej kapela, skupaj s paramenti, kelihi, knjigami, križi, kadilnicami in okrasjem podarja bratom frančiškanom. Omenjena je tudi donacija za oskrbo prej omenjene cerkve s svetilkami, oljem in knjigami.⁴⁰

Pri zgodovini trsatskega samostana Fajdiga zapiše, da je 5. marca leta 1629 ob treh zjutraj v samostanu zagorelo. Burja je v naslednjih treh urah razpihala velik požar, v katerem sta bila samostansko poslopje in njegova znamenita knjižnica skupaj s številnimi dragocenostmi nepopravljivo poškodovana. Med uničenimi knjigami je bilo tudi poročilo s potovanja v Galilejo, ki ga je po naročilu Nikolaja III. Anicijskega Frankopana opravil župnik Aleksander Jurić oziroma Alexander de Georgio s sobrati, da bi raziskal resnični prenos nazareške svete hiše. V nadaljevanju je še podatek, da so bili bratje ob tej nesreči sicer neutolažljivi, vendar so se s pomočjo številnih dobrotnikov nemudoma lotili prenove in popravila.⁴¹

Pri pregledu zgodovine novomeškega samostana je podatek, da je bila zadnja njegova pridobitev v dvajsetih letih 18. stoletja profesorij oziroma klerikat s knjižnico.⁴²

38 Ibid., 378.

39 Ibid., 226 in 229.

40 Ibid., 407.

41 Ibid., 504.

42 Ibid., 753. Glej tudi Pevec, *Drobtinice iz knjižnice frančiškanskega samostana v Novem mestu*, 15.

Pri opisu inventarja cerkvene zakristije kamniškega samostana je podatek, da sta bila tam med drugim hranjena inventar omenjene cerkve in železna priprava za obrezovanje hostij, poleg tega pa opis navaja, da je bilo iz knjižnice odnesenih nekaj knjig.⁴³ V okviru poglavja o izgradnji samostana je opisana lega in razporeditev njegovih prostorov. Tam lahko preberemo, da je mogoče v pritlično knjižnico priti po obokanem hodniku s trinajstimi celicami.⁴⁴

V zvezi z obnovo samostana v Jastrebarskem, ki je od leta 1730 dalje potekala pod nadzorom provincialov p. Maksima Rueša in p. Žige Škerpina, Fajdiga zapiše, da je bil kvadratast samostan, ki je obdan z vrtom in v katerem je poleg delovnih prostorov, konservatorija in knjižnice dvaindvajset celic, leta 1734 dokončan.⁴⁵

ZAKLJUČEK

Podatki v Fajdigovi kroniki, ki se nanašajo na knjige in knjižnice oziroma pisno dediščino in redovno intelektualno zapuščino, se v primerjavi s celotnim delom, ki obsega 1209 strani, morda zdijo obstranski. Odlomki se večinoma nanašajo na posamezne prelomne dogodke, kot sta gradnja in opremljanje ljubljanske knjižnice, ki sta potekala sočasno z obnovo samostana, nesreče in druge dogodke v povezavi s posameznimi samostani in njihovimi knjižnicami. Eden daljših zapisov se nanaša na znanstveno in literarno udejstvovanje številnih redovnikov, saj je vrsta posameznikov s svojim delom presegla provincialne in redovne okvire. Večinoma so se ukvarjali s teologijo, filozofijo, liturgiko in pravom, občasno pa tudi z zgodovinopisjem in potopisjem. Ostale omembe knjig in knjižnic so podane v drugih kontekstih ali kot obrobni podatki. Vendar dejstvo, da so v kroniko občasno vključene tudi takšne informacije, vendarle posredno priča o razgibani intelektualni zgodovini reda, ki sprva knjigi ni posvečal tolikšne pozornosti kot na primer starejši meniški redovi. Nesreča, ki je prizadela trsatski samostan in njegovo knjižnico, je tamkajšnjim redovnikom prizadela nenadomestljivo izgubo, česar so se tudi zavedali. Knjižnica ljubljanskega frančiškanskega samostana, ki ji Fajdiga namenja največ pozornosti, se je zagotovo lahko postavila ob bok številnim drugim tedanjim samostanskim zbirkam, pa tudi preostalim na širšem območju. O tem posredno priča tudi Linhartov predlog za

43 Fajdiga, *Bosnia seraphica*, 853.

44 Ibid., 864.

45 Ibid., 1160.

njeno vključitev v prvo javno študijsko knjižnico na Kranjskem iz leta 1784.⁴⁶

Fajdiga je v kroniko vključil tudi posamezne omembe pomena in usode drugih tedanjih pomembnih knjižnih zbirk in knjižnic, predvsem knjižnic Akademije operozov in ljubljanskega jezuitskega kolegija. Nekaj odlomkov v kroniki, ki obravnavajo knjige, tako vendarle prispeva k skupni sliki znanstvenega in duhovnega udejstvovanja frančiškanov v Provinci svetega Križa oziroma nekdanji Bosni Srebreni.

46 Linhart je v predlogu o frančiškanih in o knjižnici med drugim zapisal: »Ti možje so bili zmerom v primeri z drugimi menihi bolj učeni. Pokorni kresijski urad jim ni nikdar nameraval iztrgati iz rok sredstva za prosveto in učenost, ker so ti možje določeni, da bodo skrbeli za dve fari glavnega mesta. Toda ker na eni strani v tako majhnem in tesnem avguštinskem samostanu ne morejo namestiti svoje znatne knjižne zaloge, na drugi strani pa ker se bodo mogli okoriščati kakor vsak drug s splošno knjižnico, če bo ustanovljena, misli pokorni kresijski urad, da ne bi smeli, če nočejo poznati le sami sebe, odtegovati prispevka s svoje strani splošno koristnemu namenu.« Kodrič-Dačić, »A. T. Linhart in ustanovitev prve javne znanstvene knjižnice na Kranjskem«, 360.

BIBLIOGRAFIJA

- Čošković, Pejo. »Glavinić, Franjo«. *Hrvatski biografski leksikon*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. Dostopno na spletu.
- Dolinar, France Martin. »Weibl, Kastul (1741–1805)«. *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostopno na spletu.
- Dolničar, Janez Gregor. *Bibliotheca Labacensis publica Collegii Carolini Nobilium*. V: *Trubar, Hren, Valvasor, Dolničar. O slovstvu na Kranjskem. Znanstvenokritična izdaja*, ur. Luka Vidmar. Ljubljana: Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU in Fundacija dr. Bruno Breschi, 2013. Dostopno na spletu.
- Fajdiga, Maver. *Bosnia seraphica seu cronologico-historica descriptio provinciae Bosnae dein Bosnae-Croatiae nunc s. Crucis Croatiae-Carnioliae* [rokopis]. Ljubljana, 1777.
- Golia, Modest. »Suppanzig, Frančišek (okoli 1683–1751)«. *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostopno na spletu.
- , in Maks Miklavčič. »Sprug, Oton (1724–1781)«. *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostopno na spletu.
- Hriberšek, Matej. »Rokopis frančiškanske kronike Mavra Fajdige (1777)«. V: *Obdobja 37: Starejši mediji slovenske književnosti: rokopisi in tiski*, ur. Aleksander Bjelčevič in Urška Perenič, 95–103. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2018.
- Kodrič-Dačić, Eva. »A. T. Linhart in ustanovitev prve javne znanstvene knjižnice na Kranjskem«. V: *Anton Tomaž Linhart*, ur. Francka Slivnik, Ivo Svetina in Verena Štekar-Vidic, 351–77. Ljubljana: Slovenski gledališki muzej, 2005.
- »Levaković, Rafael«. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Dostopno na spletu.
- Miklavčič, Maks. »Sigonius, Sigismund, oče (okoli 1644–1711)«. *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostopno na spletu.
- . »Skerpin, Žiga (1689–1755)«. *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostopno na spletu.
- Pevec, p. Felicijan. »Drobtinice iz knjižnice frančiškanskega samostana v Novem mestu: od začetkov do danes«. V: *Flores in colores*:

- barviti dokumenti kulturne dediščine 16. stoletja na Dolenjskem: knjige iz Frančiškanskega samostana Novo mesto*, ur. p. Felicijan Pevec, Ines Vodopivec in Jedert Vodopivec, 13–41. Ljubljana: Brat Frančišek, 2010.
- Pohlin, Marko. *Bibliotheca Carnioliae, in qua reperiuntur scriptores, qui vel ipsi, vel eorum opera in Carniolia primam lucem aspexerunt; vel alias in, vel de Carniolia scripserunt* [...]. Uredil August Dimitz. Ljubljana: I. v. Kleinmayr und F. Bamberg, 1862.
- Svoljšak, Sonja. »Knjižna zbirka p. Žige Škerpina v ljubljanskem frančiškanskem samostanu«. *Knjižnica* 53, št. 1–2 (2009): 7–31.
- . »Mayrova ljubljanska izdaja Boetijeve *De consolatione philosophiae*«. V: *Boetij, dediščina in izziv: zbornik prispevkov s simpozija, ki je potekal v Narodni in univerzitetni knjižnici dne 11. 12. 2012*, ur. Gorazd Kocijančič in Vid Snoj, 197–201. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, 2013.
- Špelič, Miran, ur. *Nekrologij Slovenske frančiškanske province sv. Križa*. Ljubljana, 2011. Dostopno na spletu.
- Tominec, Angelik. »Hoffstetter, Jakob (1679–1737)«. *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostopno na spletu.
- . »Lazari, Anton (1642–1705)«. *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostopno na spletu.
- , in Sodnik, Alma. »Pfeifer, Gotfrid (1707–pred 1780)«. *Slovenski biografski leksikon*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013. Dostopno na spletu.

IZVLEČEK

Članek podaja pregled tistih delov kronike patra Mavra Fajdige *Bosnia seraphica seu cronologico-historica descriptio provinciae Bosnae dein Bosnae-Croatiae nunc s. Crucis Croatiae-Carnioliae*, ki omenjajo knjige in knjižnice. V prvem poglavju je predstavljena provincialna bibliografija oziroma seznam frančiškanskih avtorjev ter njihovih znanstveno-literarnih dosežkov v tiskani in rokopisni obliki. Drugo poglavje predstavlja zapis o zgodovini ter gradnji in opremljanju ljubljanske frančiškanske knjižnice, tretje poglavje pa našteva preostale omembe knjig oziroma knjižnic v kroniki. V zaključkih je kratka analiza odlomkov, posvečenih pisni dediščini in redovni intelektualni zapuščini v Fajdigovi kroniki.

KLJUČNE BESEDE: frančiškani, knjižnice, knjige, Hrvatsko-kranjska provinca sv. Križa, kronike, Maver Fajdiga

Books and Libraries in *Bosna Seraphica* (1777) by Maurus Fajdiga

ABSTRACT

The article presents an overview of those segments of Brother Maurus Fajdiga's chronicle *Bosnia seraphica seu cronologico-historica descriptio provinciae Bosnae dein Bosnae-Croatiae nunc s. Crucis Croatiae-Carnioliae* which mentions books and libraries. The first chapter presents the provincial bibliography or a list of Franciscan authors and their scientific and literary achievements in print and manuscript. The second chapter presents a record about the history, building and furnishing of the Ljubljana Franciscan library, and the third chapter lists the rest of the mentions of books or libraries in the chronicle. A short analysis of the segments dedicated to written heritage and the order's intellectual legacy in Fajdiga's chronicle follows in the conclusions.

KEYWORDS: Franciscans, libraries, books, Croatian and Carniolan province of the Holy Cross, chronicles, Maurus Fajdiga